

HỘI ÁI HỮU BIÊN HOÀ

Website: <https://www.bienhoatx.com>

Email liên lạc: datlam1951@yahoo.com

Hội Ái Hữu Biên Hoà hân hạnh giới thiệu đến quý vị phần biên khảo tổng quát về **Lịch Sử Biên Hoà (1558-1975)** từ phần **1** đến **33** của đồng hương **Nguyễn Văn Đáng**, được khởi đăng trên diễn đàn. Hội chân thành cảm tạ tác giả. Kính mời quý vị.

Trân trọng.

LỊCH SỬ BIÊN-HOÀ
(1558-1975)
PHẦN 19

Đường Lê Văn Lễ, chợ Biên-Hoà

Lần theo bên trái của vỉa hè Lê Văn Lễ, sát vách với tiệm cà-phê hai căn Hiệp-Hưng, là tiệm vàng Thiên-Kim. Tuy kinh doanh vàng bạc, nhưng trong gia đình có người con thể thao "anh Chín Ràng" là một danh thủ túc cầu, một trung phong "chân vàng" cho đội Bình-Trước, nhiều lần đụng với đội Phước-Lư, một đội mạnh trong tỉnh, đều cho Phước-Lư phơi áo.

Tiệm Á-Đông, chủ người Hoa, một tiệm tạp-hoá "grocery", chuyên bán hàng hoá đồ hộp như sữa, đường cát, bánh biscuit, champagne, nước suối...rượu Pháp các loại ...v...v...

Tiệm sách Huỳnh-Hiệp là tiệm có lâu đời vào thời Pháp-Thuộc, một căn tiệm trệt, lụp sụp, trũ bán nhiều truyện, sách giáo khoa, và dụng cụ học sinh, ngoài ra anh Muôi còn làm đại lý cho các tờ nhật báo phát hành tại Sài-Gòn, như các tờ báo Sài-Gòn Mới, Tiếng-Chuông, Ánh-Sáng, Trắng-Đen...v. v... Mỗi ngày với chiếc xe traction đen, từ sáng sớm anh phải đi Sài-Gòn cho kịp giờ phát hành lấy báo, để quay về Biên-Hoà kịp cho đọc giả, đang nôn nóng tin "nóng hổi", cũng như đang nghiền đọc tiếp những trang tiểu thuyết dài đang hồi hấp dẫn.

Năm 1945, cái ngày dấy lên phong trào "Thanh Niên Tiên Phong" hô hào toàn dân chống Pháp. Cuộc biểu tình lớn nổi lên trước dinh thủ tướng Trần Văn Hữu, ở Sài-Gòn, hầu hết người biểu tình là sinh viên học sinh trung học, bất ngờ anh Trần Văn Ôn học sinh trường Trương Vĩnh Ký (Petrus Ký) bị bắn chết tại chỗ, biểu tình từ đó bộc phát to hơn. Dân Bình-Trước Biên-Hoà nóng lòng chờ tin, họ nôn nao quay quần trước nhà sách Huỳnh-Hiệp đông như ngày hội. Xe báo về tới thiên hạ xô đẩy nhau để mua cho được tờ báo đọc tin biểu tình hôm trước. Một ngày làm các em bán báo "không có việc làm".

Đối diện tiệm sách báo Huỳnh-Hiệp là mặt chánh của chợ Bình-Trước. Bây giờ không còn giếng nước, hội đồng xã đã dời về nhà Làng Bình-Trước, bên xe thổ mộ cũng dời đi, mà là khu chợ trái cây, xe xạp bán "lộ thiên".

Kế Huỳnh-Hiệp là tiệm trữ bán nước đá, mỗi ngày có xe vận tải nước đá cây từ nhà máy làm nước đá Tân-Mai, người áp tải phải khoẻ mạnh lực lưỡng để lên xuống hàng, vì cây nước đá nặng hàng chục kí-lô, vai lót đệm hay vải bố, tay dùng cái móc sắt nhọn để bấu vào cây nước đá giữ thẳng bằng mà vác lên, xuống hàng. Tiệm vàng Nguyễn Văn Tới, gia đình họ Nguyễn này gốc người Tân-Uyên, chạy giặc Việt-Minh 1945.

Tiệm thuốc Bắc, của người Hoa, bán cao đơn hoàn tán, cạnh tiệm vàng.

Tiệm may, của bà Ba Chi và cô Kiều Oanh, chuyên may áo dài phụ nữ, kiểu "cổ đọi chò", lưng thắt eo thon, theo kiểu áo dài "Bà Nhu", rất được phụ nữ ở thời 1960 "hâm mộ", vì không có kiểu nào làm đẹp hơn thời bà Nhu.

Đến đây gặp đường Võ-Tánh, và đối diện với cửa Tiên (khám lớn), quay lưng đi lại trên đường Lê Văn Lễ, (bên tay trái), ngay đầu đường thì có:

Tiệm Baza Thiên-Nga, tiệm giày Lâm-Thành, chuyên bán giày hàng, lấy từ các đầu mối Sài-Gòn hơn là sản xuất. Giá giày bình dân đủ loại, vào tiệm tha hồ thử lựa vừa ý, vừa túi tiền thì có được đôi giày bảo đảm an toàn đôi chân.

Tiệm may Nguyễn-Thọ, anh chủ có phần trẻ trung hơn các ông chủ Mondial và Phúc Lai, chuyên may bộ đồ "vest", có tiến bộ trẻ trung theo thời đại.

Một căn phố lúc nào cũng khép cửa trong khi các tiệm mở cửa buôn bán, nơi vỉa hè thêm nhà, bài bán sạp vé số Kiến-Thiết, và thuốc lá "Cotab, Basto, Con Mèo".

Đường Võ Tánh.

Tiệm Kiều-Nam trà gia, ở ngay góc tiếp giáp hai đường Lê Văn Lễ và Võ Tánh, có một trạm cảnh sát giữ trật tự khu vực chợ, được đặt trong khu chợ lòng ở đầu đường Võ Tánh. Trên con đường Võ Tánh song song với chợ lòng đi về hướng chợ cá, bờ sông Đồng-Nai, có nhiều tiệm buôn lớn:

Tiệm tạp-hoá Trang Vĩnh Phát, chuyên bán hàng thực phẩm khô, bánh kẹo.

Tiệm Bà Năm Cẩm, là vừa trữ, bán hột vịt ngoài các hàng thực phẩm khô, bánh ngọt, còn có bán đồ hàng mả, hoành trướng, bành phún, cho ma chay, giấy tiền vàng bạc, hình thếp, xe hơi, giày dép bằng giấy đủ màu sắc, để cúng cho người "âm phủ". Vào các dịp lễ hội, ngày Tết, nhiều lồng đèn cá chép, ngôi sao, rồng phụng và đầu lân, màu sắc rực rỡ treo lủng lẳng, thu hút người mua cho trẻ con.

Tiệm trồng răng Vĩnh-Thuận, tuy dụng cụ ngành chữa răng chưa tiến bộ, nhưng cũng giúp đỡ người dân trong địa phương qua những cơn khôn khổ vì cái răng ê ẩm cả ngày tháng.

Tiệm thuốc của ông Thầy Một. Ông thật mát tay, thuốc cao đơn hoàn tán của ông kê toa mau lành bệnh, lại vừa túi tiền của bệnh nhân. Ông bị hư một con mắt nên dân thường gọi ông "Thầy Một". Tiệm Vĩnh-Hung, chuyên bán đồ "hàng mả".

Đặt biệt, một ngôi biệt thự xây trong chợ của ông Ngô Phước Hường, một người tu hành đạo đức. Ông đã từng tự mình đi cổ động cho chính mình và đã được dân trong tỉnh chọn ông làm đại diện trong Quốc Hội Lập Hiến, Khoá I, thời buổi ban đầu nước Việt-Nam Cộng-Hoà.

Tiệm may của bà Hai Thơm, ngoài may áo dài bà còn may đồ bộ, áo kiêu, áo đầm cho phụ nữ trẻ. Trước tiệm, trên vỉa hè có kê sạp bán hàng gia dụng, và quần áo trẻ con.

Tại đây, một con đường "cụt", người bán lẻ củi bó, than bao, chiếu đệm trên lề đường Lý Thường Kiệt, phân cách giữa tiệm may của bà Hai Thơm và tiệm chạp-phô Hớn Thái Sanh.

Tiệm chạp-phô Hớn Thái Sanh, còn có tên thường gọi là "tiệm phố lâu", được xây ở vào thời Pháp-Thuộc, chuyên bán nguyên liệu làm bánh, nấu ăn như bột mì, bột gạo, đậu các loại, đường mía, mật, đường phèn đường cát, thuốc lá gói, thuốc lá rời, thức ăn hộp, cá mòi, bánh bèo, bánh dẽo, cà-phê, trà tàu, và ...v...v...

Tiệm tạp-hoá Vạn-Sanh, cách hai căn là tiệm may Lê-Lai, chuyên may y phục phụ nữ, tiệm chạp-phô Lôi-Phát, tiệm gạo Tấn-Xuân, tiệm thuốc Bắc Đồng-Tế-Đường, tiệm gạo Tân-Kiến-Phát, tiệm gạo Liên-Hiệp-Thành, tiệm gạo Liên-Thành, tiệm gạo Huỳnh-Phú (chú Tỷ), và tiệm gạo Thành-Đắc.

Từ bờ tường tiệm gạo Thành-Đắc hướng ra phía sông là một ngôi biệt thự rộng lớn của ông Bang Trần Lâm, xây theo kiểu nhà "Tây", chiếm trọn góc đường Võ Tánh, Trần Thượng Xuyên và Nguyễn Trãi. Nhà ông có trồng nhiều cây bông sứ, mở cửa nhìn về sông Đồng-Nai.

Đọc bờ tường villa lớn của ông Bang Trần Lâm, là các sạp bán vật dụng thường dùng, trang trí nội thất: như bộ lư đồng, chun đèn, lư hương, hình tượng các con vật " tứ linh " bằng đồng, vàng, bóng óng ánh. Đồ gốm, đủ loại đủ kiểu: chén tô tộ, đĩa con, đĩa bàn, lục bình cắm hoa, nước men trắng láng bóng, có tranh vẽ phết phẩy cảnh sông núi, ngư tiều nông mục. Rổ thúng nia lồng bàn sòng chén, đan bằng mây tre, hay đồ khuôn bằng nhựa nylon. Muỗng thìa, đĩa tre, đĩa nylon màu sắc đủ loại, nồi chảo đủ cỡ đủ loại bằng đất bằng thao, nhôm, gang...v...v...

Từ bờ sông, theo đường Nguyễn Trãi đi lên, bên tay trái sẽ gặp dãy phố lâu lâu đời nhứt (1896) của ông Hồ Chiên. Đến ngã ba đường Nguyễn Hữu Cảnh, bên phải, sát vách (khám lớn của

Pháp), là Quán Cơm Xã-Hội, do Ty Xã-Hội quản trị, bán giá rẻ hơn tư nhân, bên trái là tiệm chụp hình Phạm-Lung, cùng dãy mặt tiền đường Nguyễn Hữu Cảnh là tiệm Trần-Bùi, độc nhất Biên-Hoà, chuyên sửa máy đánh chữ, máy may, máy hát quay dây thieu, đặc biệt là mở khoá, sửa tủ sắt.

Cách đó là tiệm may Tân, chuyên may bộ đồ lớn (vest), sơ-mi, nổi tiếng Biên-Hoà. Ông bà chủ người miền Nam, vui tánh, khéo chiêu khách, nhờ vậy được đông dân Biên-Hoà hâm mộ.

Đi dọc bên hông tiệm may Tân vào ngõ hẻm rộng đủ đường cho chiếc xe lam 3 bánh, đi qua cửa sau tiệm bánh mì Tân-Tân đến vỉng tiệm mì nổi tiếng "Chú Mừng". Ít ai biết tên thật của ông, nói đến Chú Mừng là biết tiệm mì ngon với nước lèo thơm lừng và cộng mì sợi đặc biệt do chính tay Chú Mừng, người nhỏ con, gầy ốm, dùng cây cán gỗ dài nhảy từng hồi cán mì trên bộ ván gỗ, trước mặt khách đang ăn. Vừa ngon, giá lại vừa túi tiền dân lao động, công viên chức, giáo viên, lính tron đồng lương thấp về sau hầu như mọi giai cấp giàu nghèo, công hầu khanh tướng, văn nghệ sĩ...đều đến ăn hay mua về. Hủ tíu giá 03 đồng, mì 02 vát 05 đồng bạc, mặc dù tiệm mì nằm trong cái hóc nhỏ. Hương vị của mì Chú Mừng thơm ngon cho đến nay ai cũng mong được thưởng thức, nhưng tiếc thay khi Cộng-Sản chiếm miền Nam tạo bao đau thương khốn khổ đói rách nhà tan cửa nát...cho dân lành, nên tiệm Chú Mừng cũng lâm cảnh khốn cùng và vĩnh viễn đóng cửa. Nhìn vào giá lương thực trên thị trường, đánh giá được kinh tế trong xã hội, Lúc bấy giờ đời sống chung trong tỉnh, tuy có đón nhận thêm trên 60 ngàn người dân từ Bắc-Việt tị nạn Cộng-Sản vô thần, người dân dưới thời Cộng-Hoà mới khai sanh, vẫn có đời sống sung túc, và tiến bộ hơn thời Pháp-Thuộc.

(Tiếp theo phần 20)